

קול צופיין

קול צפייך נשאו קול יחדו ירגנו

גיליון מס' 1268

לך לך תשפ"ו השיעור השבועי מיסודו של מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל האל-קי הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל

השיעור נמסר ע"י הרה"ג **שמואל אליהו** הרב הראשי של צפת

איסור ירידה מארץ ישראל

שמעון בן יוחאי אומר, שלש מתנות טובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל, וכלם לא נתנו אלא על ידי יסורין, ואלו הן, תורה, וארץ ישראל, והעולם הבא (ברכות דף ה/א). כך מתוארים הקשיים בעת עליית היהודים בתקופת הבית השני. ונאקרא שם צום על הנקר אהוא להתענות לפני אלהינו לבקש קמנו דרך שרה לנו ולטפנו וכל רכושנו: כי בשתי לשאול מן המלך חיל ופרשים לעזרנו מאויב בדרך כי אמרנו למלך לאמר יד אלהינו על כל מבקשיו לטובה ועז אפוא על כל עזביו: ונצוקה ונבקשה מאלהינו על זאת ויעתר לנו" (עזרא ח) למרות הסכנה והילדים - הם לא נמנעו מעליה לארץ ישראל.

האם עולים כשיש סכנה?

לכאורה, הלכה שלא עולים במקום סכנה?

מאברהם ומעזרא הסופר אנו לומדים שעולים לארץ ישראל גם בשעת קושי וסכנה. יש שואלים על מה שנפסק בשו"ע כי במקום סכנה בני זוג לא יכולים לכפות אחד את השני לעלות לארץ ישראל (שו"ע אה"ע עה) "יש מי שאומר דהא דכופין לעלות לא", היינו בדאיפשר בלא סכנה" (והביא הבית יוסף את מקורו משו"ת הרשב"ש א) וכן כתב התוס' כי בזמן סכנה אי אפשר לכפות לעלות (כתובות ק:).

לא כופים, אבל מצווה גדולה לעלות

וכתב הפ"ת שאי אפשר לכפות על בני זוג לעלות בעת סכנה, אבל אדם יכול לעלות גם כשיש סכנה. "וגם מגדולי המחברים שכתבו על זמן שהיו סכנות גדולות על הדרכים לא כתבו כי אם שלא לכופ אדם את אשתו אבל הרוצה בעצמו ליסע - אין מוחין בידו כי לבו שלם ובטוח בה' שיומר מצוה לא ידע דבר רע". וכך ראינו את הבית יוסף עצמו עולה לארץ ישראל. וכך עלו האר"י וגדולי תלמידי החכמים בדורו. וכך עלה אור החיים הקדוש והדברים ידועים.

מצוות עליה לארץ ישראל - גם כשקשה

איסור ירידה מהארץ - לדעת כל הפוסקים

הרבה אנשים ירדו מהארץ בשלוש השנים האחרונות, רובם הם לא יהודים שעלו בזכות חוק השבות כדי לברוח ממדינות שהיו בעבר ברית המועצות, לקבל את כספי סל הקליטה וכשהיה קושי קטן - ירדו, ברוך שפטרנו. לצערינו היו גם יהודים שירדו, והשיעור הזה בא ללמד כי יש דעות שונות על חיוב העליה לארץ ישראל בימינו, בהמשך השיעור נראה כי רוב הפוסקים או כמעט כולם חושבים שיש חיוב לעלות לארץ גם היום. לעומת זאת כולם סוברים שאסור לרדת מהארץ ישראל (שו"ת אגרות משה אה"ע חלק א סימן קב).

חיוב עליה לארץ - גם כשקשה

גם על חיוב העליה אנחנו לומדים מהציווי לאברהם שחובה לעלות גם כשקשה. כך מסביר רש"י את הסיבה שבגללה ה' מברך את אברהם בבנים, בפרנסה ובשם טוב "ואעשך לגוי גדול ואברךך ואגדלה שמך והיה ברכה" (בראשית יב). כל זאת "לפי שהדרך גורמת לשלשה דברים. ממעטת פריה ורביה, וממעטת את הממון וממעטת את השם לכך הוזקק לשלשה ברכות הללו שהבטיחו על הבנים ועל הממון ועל השם".

מעשה אברהם הוא סימן לעולים

אברהם באמת נפגע בעת העליה ברעב, בחוסר בנים, ואין לו שם ותומכים ואוהבים. מלכי הארץ מרגישים שהוא כמו גר ומותר להם לגזול ממנו את אשתו, את שרה. בסוף הדרך מתקיימות באברהם כל שלושת הברכות בעוצמה גדולה. גם נולד לו יצחק, גם הוא אברהם עשיר מאוד בכסף ובזהב, והכי חשוב שהוא נחשב נשיא אלוקים בין העמים. מעשה אברהם הוא סימן לעולים שבאים לישראל ובתחילה יהיה להם קשה, אבל סוף הברכה לבא.

עזרא עולה לארץ ישראל למרות הסכנה

כך אומרת הגמרא שמה שקרה לאברהם קורה לכל העולם. "תניא, רבי

כך כתב ר' יעקב עמדין בהקדמתו לסדורו בית יעקב (ג) "יש לנו להתאמץ ולעלות במרכבה בקרון ובאסדה אל ארץ חמדה ולא יעצרונו הגשם והשלג מלכת אל מקום העבודה ואין טענה מחמת סכנה וכו'. סכנת המדבר והים אינה קרויה סכנה לענין זה".

דעת רבינו חיים – ורוב הפוסקים לא הסכימו עימו

בזמן התוס' הייתה דעה שבזמן הגלות אין מצווה לעלות לארץ. כך הביא התוס' את דעת רבינו חיים "דעכשיו אינו מצווה לדור בא"י כי יש כמה מצוות התלויות בארץ וכמה עונשין דאין אנו יכולין לזוהר בהם ולעמוד עליהם". בפ"ת (ע"ה ס"ק ו) כתוב כי השו"ע והרמב"ם לא סוברים כמותו שהרי הם הביאו את ההלכה על היכולת לכפות בני זוג לעלות, ולא הביאו דברי רבינו חיים.

"מבואר מכל הפוסקים ראשונים ואחרונים שכתבו שכופין האשה שתעלה עמו כפשוטא דמתני', אם כן ודאי דלא סבירא ליה הא דרב חיים כהן". וכן כתב הבאר היטב "ובהרא"ש ואגודה והטור מושמע דיש מצווה אף בזמן הזה". מלבד כל זה כתב הפ"ת כי "הרי"ט בתשובה ס" כ"ח ובחידושו לכתובות הוכיח דאיוה תלמיד טועה כתבו על שם התוס' ולא דסמכא היא כלל והדין עמו וכ"כ בעל נתיבת משפט. וא"כ כל הזמנים שוים לקיום מצווה זו".

אם הסוחרים והתיירים נוסעים – אין זו סכנה ויכולים לבנות

המבחן לשאלה אם יכולים בני זוג לכפות אחד את השני הוא מבחן הסכנה. ברור שבכל נסיעה בדרכים יש סכנה מסויימת. וכשקבעו חכמים שיש מצווה לעלות וכופים אחד את השני – הם לקחו בחשבון את סכנת הדרכים שהייתה בימיהם. כל השאלה היא על סכנה חריגה, ומהי סכנה חריגה? מנהג הסוחרים. "כבר כתב המב"ט ח"ב ס' ר"ו הכלל בזה כשכל הסוחרים אינם נמנעים – יכולים לבנות כו'". ומצד הילדים אין לחוש לסכנה "וגם הרבנים היושבים על איי הים כתבו שעניניהם ראו בכל יום נוסעים דרך ים לקצוי ארץ עם ילדים קטנים כו'".

לא להתחשב בבית דין או בהורים שאוסרים לעלות לא"י

ולכן נראה דאף אם יגזרו בית דין שבעירם שלא לנסוע (לא"י) מטעמים הנ"ל (מחמת הסכנה) רשאים לסמוך על אלו אשר עיניהם ראו ההיפך, כי לא ראינו אינו ראייה. והרי זה כהורו ב"ד ששקעה חמה והיא לפנינו - דאין זה הוראה. ואם לחוש שלא להמרות פי ב"ד מפני הכבוד כבר כתב המב"ט ס' קל"ט "דאין לחוש בזה לכיבוד אב ואם החמורה מכל שכן לגדרי ב"ד. וכבר אישתמיט ר' זירא מרב יהודא רביה דבעי למיסק לארץ ישראל". (פ"ת שם).

האם מותר לרדת מארץ ישראל בעת רעב?

ודע כי אברהם אבינו חטא חטא גדול בשגגה

האם מותר לרדת כשיש סכנה גדולה. לכאורה לומדים מאברהם אבינו שברעב מותר לרדת מהארץ. "וְהָיָה רָעֵב בְּאֶרֶץ וְיָרַד אֲבָרָם מִצְרָיִם לָגוּר שָׁם כִּי כָבֵד הָרָעֵב בְּאֶרֶץ" ובאמת אין מכאן ראייה, שכתב הרמב"ן כי אברהם חטא חטא גדול ובגלל החטא הזה נגזר על ישראל לרדת למצרים ארבע מאות שנה ולעבוד בפרך.

"וַיַּדַּע כִּי אֲבָרָהָם אָבִינוּ חָטָא חָטָא גְדוֹל בְּשִׁגְגָה שֶׁחָבִיא אֶשְׁתּוֹ הַצְּדָקָת

בְּמִכְשׁוֹל עֲוֹן מִפְּנֵי פְחָדוֹ פֶּן יִהְיֶה לוֹ לְבַטַּח בְּשֵׁם שְׂצִיֵּל אֹתוֹ וְאֵת אֶשְׁתּוֹ וְאֵת כָּל אֲשֶׁר לוֹ, כִּי יֵשׁ בְּאֱלֹהִים פֶּחַ לְעוֹר וּלְהִצִּיל. גַּם יִצְיָאֵת מִן הָאָרֶץ שְׂנַעֲטָהּ עָלֶיהָ בְּתַחֲלָה, מִפְּנֵי הָרָעֵב, עֲוֹן אֲשֶׁר חָטָא. כִּי הָאֱלֹהִים בְּרָעֵב יִפְדּוּ מִפְּנֵי עֵל הַמַּעֲשֵׂה הַזֶּה נִגְזַר עַל זְרַעוֹ הַגְּלוּת בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּיַד פְּרַעֲהַ בְּמִקּוֹם הַמְּשֻׁפָּט שְׁמָה הָרְשָׁע וְהַחֲטָא". (בראשית יב).

זוהר – ירדו למצרים כי אברהם ירד ולא כמח

והביא השם משמואל (תרעד) מקור לדברי הרמב"ן מהזהר הקדוש (פ"א ב) "אמר רבי יהודה תא חזי, כיון דנחת אברהם למצרים בלא רשו, אשתעבידו בגוי במצרים ארבע מאה שניו, דהא פתיב ויירד אברהם מצרימה. ולא פתיב ירד מצרים, ואנצטער כל ההוא יליא בגינה דשרה". אמר רבי יהודה, בא ראה, כיון שירד אברהם למצרים בלי רשות, השתעבדו בניו במצרים ארבע מאות שנה, שרהי פתוב ויירד אברהם מצרימה, ולא פתוב ירד מצרים (בלשון ציו של ה'), והצטער כל הלילה ההוא בשביל שרה. והוא ממש כדברי הרמב"ן שבגלל ירידת אברהם נגזרה גלות על בניו במצרים.

ומפני מה נענשו? מפני שיצאו מארץ לחוצה לארץ

ובאמת דברי הרמב"ן הוא הסיפור הנורא של אלימלך מחלון וכליון. שהגמרא אומרת "וכן היה רבי שמעון בן יוחאי אומר, אלימלך, מחלון, וכליון - גדולי הדור היו, ופניו הדור היו, ומפני מה נענשו? מפני שיצאו מארץ לחזו לארץ, שנאמר (רות א) "ותהום כל העיר עליהן, ותאמרנה, הוואת נעמי? מאי הוואת נעמי?" אמר רבי יצחק, אמרו, הוואתם נעמי, שיצאה מהארץ לחזו לארץ? מה עלתה לה?" (ב"ב צא), הרי לך שאע"פ שמוותר היה להם לצאת בגלל הרעב - כיון שיצאו נגזרה עליהם מיתה.

ואם היה מותר להם לצאת למה נענשו?

כך שאלו חכמינו "למה נענש אלימלך? על ידי שהפיל לבן של ישראל עליהם" (רות רבה ד א) על שברון הרוח הזה נענש אלימלך. שהרי למרות שעל פי ההלכה מותר לצאת מארץ ישראל בשנות רעב, אסור לשבור את רוח העם, והשובר את רוחם עונשו גדול מנשוא. ולמה באמת ירדו מהארץ? כי התיאשו מהגאולה. "למה נקרא שמן 'יואש ושרף'? "יואש" - שנתיאשו מן הגאולה, "שרף" - שנתחייבו שרפה למקום". וכשאדם מתיאש מהגאולה שום זכות לא עומדת לו. וכך בגמרא "אמר רב חנן בר רבא אמר רב, אלימלך, ושלמון, וכליון, אלמוני, ואבי נעמי, פולס בגי נחשון בן עמינדב הם. מאי קא משמע לן? שפלו מי שיש לו זכות אבות, אינה עומדת לו בשעה שיוצא מן הארץ לחוצה לארץ" (ב"ב צא).

מחלון וכליון שני גדולי הדור היו ומפני צרה גדולה יצאו ונתחייבו כלייה למקום

את דברי חכמינו אלו כתב הרמב"ם בספר ההלכה שלו, ללמד לנו שזו הלכה לדורות. וכך כתב "אסור לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ לעולם, אלא ללמוד תורה או לישא אשה או להציל מן העכו"ם ויחזור לארץ, וכן יוצא הוא לסחורה, אבל לשכון בחוצה לארץ אסור אלא אם כן חזק שם הרעב עד שנעשה שוה דינר חטין בשני דינרין, במה דברים אמורים כשהיו המעות מצויות והפירות ביוקר, אבל אם הפירות בזול ולא ימצא מעות ולא במה ישתכר ואבדה פרוטה מן הכיס, יצא לכל מקום שימצא בו ריוח". ומביא הרמב"ם את סיפור מחלון וכליון "ואף על פי שמוותר לצאת אינה מדת חסידות שהרי מחלון וכליון שני גדולי הדור היו ומפני צרה גדולה יצאו ונתחייבו כלייה למקום" (פרק מה הלכות מלכים הלכה ט). הא למדת שגם כשיש רעב, קושי וסבל, נדרש כל אדם להתאמץ ולהשקיע להשאר בארץ ישראל. עובדה היא ששאר תושבי בית לחם נשארו בארץ ישראל ונשארו בחיים.

"ארץ ישראל היא מרכז התורה העולמי. והרי התורה מגינה על האדם ואיך האדם יכול לברוח אל ארץ נכריה. וכל אחד שלומד תורה בארץ ישראל הרי זה מוסיף זכויות על זכויותיהם של תושביה"

שלא לפחד ולא לברוח בשעת המלחמה

כך פוסק הרמב"ם בספר המצוות שיש איסור לברוח מהגויים בעת מלחמה שלא להפיל ליבן של ישראל. "שהזהירו מלירא מן הכופרים בעת המלחמה ושלא נכרח מפניהם, אבל חובה עלינו להתגבר ולעמוד ולהתחזק כנגד העם האחר. וכל מי שיסוג אחור ויברח כבר עבר על לא תעשה. והוא אמרו יתעלה 'לא תערץ מפניהם כי ה' אלקיך בקרבך אל גדול ונורא, ונכפלה האזהרה ואמר 'לא תיראום כי ה' אלקיכם הוא הנלחם לכם. ונכפל הצוין בזה הענין הרבה. כלומר שלא יברחו ושלא ישובו לאחור בעת המלחמה. כי בענין זה אפשר לקיים אמנות האמת" (ספר המצוות נח. וכן כתב בספר החינוך, מצוה תקכ"ה).

מי שמפיל לב עם - חוטא בחטא המרגלים

בגלל זה מקפיד משה מאוד על בני גד ובני ראובן שחושבים לשבת בעבר הירדן המזרחי. משה משווה אותם למרגלים שהביאו מורך ופחד בלב העם. "ולמה תניאון את-לב בני ישראל מעבד אל-הארץ אשר-נתן להם ה': פה עשו אבתיםכם בשלתי אתם מקדש ברנע לראות את-הארץ: ויעלו עד-נהל אשכול וראו את-הארץ וניאו את-לב בני ישראל לבלתי-בא אל-הארץ אשר-נתן להם ה': ויחר-אף ה' ביום ההוא וישבע לאמר... והנה קמתם תחת אבתיםכם תרבות אנשים חטאים לספות עוד על חרון אפי-ה' אל-ישראל" (במדבר לב).

פחדנות באיצטלא של קדושה

לפעמים הפחדן עוטר את הפחדנות בפסוקים מהתורה. "ההוא תלמידא דהוה שקיל ואזיל אבתריה דרבי ישמעאל ברבי יוסי בשוקא דציון, הווייה דקא מפחדי. אמר ליה, חטאה את, דכתיב, (ישעיה לג) 'פחדו בציון חטאים', אמר ליה, והא כתיב, 'אשרי אדם מפחד תמיד' (משלי כח). אמר ליה: ההוא, בדברי תורה כתיב" (ברכות ס, א).

היה תלמיד שהלך אחרי רבי ישמעאל בן רבי יוסי בשוק של ציון. ראה רבי ישמעאל את התלמיד שהוא מפחד, אמר לו: אם אתה מפחד - אתה חוטא. דכתיב "פחדו בציון חטאים". שאל התלמיד ואמר: והרי כתוב: "אשרי אדם מפחד תמיד". ענה רבי ישמעאל: שזה נאמר על דברי תורה שאדם צריך לחזור שמוא ישכת. אבל לא מול נוכרים.

הצדיקים שניסו להפחיד את נחמיה

גם נחמיה מספר על הצדיקים שלבשו איצטלא של קדושה וניסו להניא אותו מלבנות את חומות ירושלים בשם ה'.

"למעשה הנביאה וליהר הנביאים אשר היו מראים אותי" (פרק ו). כן מספר נחמיה על שמעיה בן דליה בן מהיטבאל שהיה נחשב צדיק, והוא קורא לנחמיה להסתתר איתו בבית המקדש כדי שלא יהרגו אותו: "ויאמר נועד אל בית האלהים אל תוף ההיכל ונסגרה דלתות ההיכל כי פאים להרעך וליהר פאים להרעך" (נחמיה ו י). נחמיה לא שומע להם וכך מביא את הגאולה לעם ישראל.

לא לעזוב ישובים בעת מצוקה

מכח ההלכה הזו היה מורה מרן הרב מרדכי אליהו וצוק"ל לכל מי ששאל אותו אם לעזוב ישוב ביהודה ושומרון בעת האינתיפאדה שהיו הערבים הפראים זורקים אבנים ויורים על רכבים יהודיים בדרכים. והיה עונה להם שאסור לעזוב את הישוב בעת כזאת. שהעזיבה של אחד עלולה לשבור את רוח התושבים. וכן היה אומר שיש אפשרות לאדם לעזוב ישוב למקום אחר, אבל לא בעקבות פיגוע או בעת משבר. רק בעת חוזק וגבורה.

דברי הרבי מחב"ד צוק"ל

בזמן מלחמת המפרץ היו רבנים קטטניי אמונה שאמרו לחסידיהם לעזוב

את הארץ. בימים ההם קרא הרבי מחב"ד לתלמידיו לא לעזוב את הארץ ולא לחשוש. כך גם אמר מרן הרב אליהו זצ"ל וכן אמר גם הרה"ג גויבירט לתלמידיו לא לצאת מהארץ בעת מלחמה שהרי "ארץ ישראל היא מרכז התורה העולמי. והרי התורה מגינה על האדם ואין האדם יכול לברוח אל ארץ נכריה. וכל אחד שלומד תורה בארץ ישראל הרי זה מוסיף זכויות על זכויותיהם של תושביה".

יציאה לחו"ל למטרות טיול ומסחר

יציאה לסחורה להרווחה

במשנה (מועד קטן יג/ב) "ואלו מגלחין במועד: הבא ממדינת הים ומבית השביה וכו'. ובגמרא למדנו שרבי יהודה אומר שאסור לגלח במועד למי שיצא למדינת הים (א/ד) "דתניא רבי יהודה אומר הבא ממדינת הים לא יגלח, מפני שיצא שלא ברשות". מסביר רבא את מחלוקת המשנה עם רבי יהודה. "לצאת לחו"ל על מנת לשוט (לטייל) - דברי הכל אסור. למזונות (לצורך פרנסה) - דברי הכל מותר. לא נחלקו אלא להרויח (יש לו מה יאכל, אלא שרוצה להתפרנס ברווח) מר מדמי ליה כלשוט (שאסור), ומר מדמי ליה כלמזונות (שמותר)". והלכה כחכמים שמותר.

היוצא לטיול בחו"ל - חוטא

מכאן פסק השולחן ערוך (תקלא סעיף ד) שמותר לגלח למי "הבא ממדינת הים בחול המועד, או שבא בערב הרגל ולא היה שהות ביום גלח, והוא שלא יצא מארץ ישראל לחוצה לארץ לטייל". ולמה מי שיצא לטייל בחו"ל וחזר במועד לא יכול לגלח? הסביר המשנ"ב (תקלא ס"ק יד) "אבל מא"י לחו"ל אינו מותר אלא ביצא להרויח או לראות פני חבירו, דהוא חשיב דבר מצוה שמותר לצאת מא"י בשביל זה. מה שאין כן לטייל בעלמא דבכה"ג אסור לצאת מא"י לחו"ל - לא התירו לו לגלח".

טיול לראות פלאי הטבע - יש מקום לצדד להקל

עם זאת כתב בשו"ת שבט הלוי: "על טיול שלא לצורך כלל - אסור. אבל בצורך כל דהו לא גזרו, ובטיול ע"פ סברא - לא נקרא צורך, ומכל מקום אם הולכים לזמן מועט מאד לראות פלאי הטבע של יוצר בראשית ב"ה יש מקום לצדד להקל. כמובן צריך להפך הכל לדרך מצוה". דהיינו לראות איך אפשר בזמן השהות בחו"ל לעורר יהודים שיעלו לארץ ישראל או לחזק אותם בשמירת מצוות (שו"ת שבט הלוי חלק ה סימן קעג). ויש שחולקים על ההיתר הזה.

יציאה למטרת נישואין - רק זמני

בתורה למדנו שלצאת לחו"ל למטרות נישואין בקביעות - אסור. כך אומר אליעזר לאברהם "ויאמר אליו העבד אולי לא תאבה האשה ללקח אחרי אל הארץ הזאת ההשב אשיב את בנך אל הארץ אשר יצאת משם". ואברהם אומר על כך בתוקף. "ויאמר אליו אברהם השמר לך פן תשיב את בני שמה: ה' אלהי השמים אשר לקחני מבית אבי ומאריך מולדתי ואשר דבר לי ואשר נשבע לי לאמר לזרעך אתן את הארץ הזאת הוא ישלח מלאכו לפניך ולקחתה אשה לבני משם".

יציאה ללימוד תורה ולשאת אשה

ובגמרא (עבודה זרה יג.) "ומטמא (היוצא לחו"ל נטמא בטומאת ארץ העמים) ללמוד תורה ולישא אשה, א"ר יהודה: אימתי? בזמן שאין מוצא ללמוד, אבל בזמן שמוצא ללמוד - אינו מטמא; רבי יוסי אומר: אפילו בזמן שמוצא ללמוד - יטמא, לפי שאין אדם זוכה ללמוד מכל, א"ר יוסי: מעשה ביוסף הכהן שהלך אחר רבו לצידין ללמוד תורה; ואמר רבי יוחנן: הלכה כרבי

יש לנו להתאמץ ולעלות במרכבה בקרון ובאסדא אל ארץ חמדה ולא יעצרנו הגשם והשלג מלכת אל מקום העבודה ואין טענה מחמת סכנה וכו'. סכנת המדבר והים אינה קרויה סכנה לענין זה"

יוסי". ובתוס' שם "ללמוד תורה, שגדול תלמוד תורה שמביא לידי מעשה. ואשה נמי דכתיב (ישעיה מה) "לא תהו בראה" אבל לשאר מצות - לא (יוצאים). והכי משמע פ"ד דמגילה (דף כו).

הגר בחו"ל בקביעות - כאילו נשא אשה עובדת כוכבים

ובתוספות שם פירוש שמונתר לצאת לחו"ל דווקא אם "דעתו לחזור לארץ ישראל. דאילו אין דעתו לחזור אמר בכתובות פ"ב (דף קיא.) אחיו של זה נשא עובדת כוכבים ומת, ברוך המקום שחרגו. וזה ירד אחריו לחוצה לארץ?". הרי לנו איסור לצאת ליבם אשה בחו"ל על מנת לשהות שם בקביעות. וראה כמה חמורה היציאה מארץ ישראל לחו"ל שהשוו את המגורים בחו"ל לנושא אשה עובדת כוכבים.

יציאה לקברי צדיקים בחו"ל

מתוך דברי התוס' שאמרו שאסור לצאת לשאר מצוות, היה מרן אבא זצוק"ל אומר שאין לצאת לקברי צדיקים לחו"ל. וכך כתב מרן הרא"ה זצוק"ל בשו"ת משפט כהן (קמז) לחלוק על התר השדי חמד לצאת לקברי צדיקים. "אבל ודאי לענין מצוה היש פנים לומר דעל כל קברי הצדיקים שבעולם מצוה להשתטח? זה לא ניתן להאמר כלל". ש"עיקר הקדושה של הצדיקים הראשונים, למי כל חמדת ישראל, הלא הוא בארץ הקודש. ולמה לן לאהדורי דוקא על קברי חו"ל?".

ונברכו בך כל משפחות האדמה

עם ישראל מציל חיים של העולם

בפרשה כתוב שה' הבטיח לאברהם שעם ישראל יביא ברכה גדולה לכל עולם. הברכה העיקרית היא באמונה שאברהם הביא לעולם. בכך שהעולם הפסיק את הרשע והעוול בזכות עם ישראל. הברכה היא גם בתרומה לחיי האנשים. כך תרמו המון יהודים אין סוף ברכה לעולם. יש מאות יהודים ידועים שקיבלו פרסי נובל. יש הרבה שהביאו ברכה ולא ידוע שמם. כך פיתח פרופסור מרדכי-זאב חבקין חיסונים שהצילו מאות מיליוני אנשים ממוות במגיפות הדבר והכולרה שבעבר הפילו כל אחת מהן עשרות ומאות מיליוני בני אדם. הציעו לחבקין ברוסיה להתנצר כדי לקבל תואר פרופסור והוא ויתר על המשרה.

הוא הבין שהצורך להביא ברכה לעולם הוא חובה על עם ישראל. "תמיד, בכל מה שעשיתי, הבנתי שהעול של האחריות שנשא עמי מוטל על כתפיי. מחשבה זו הייתה כובד המנחה שלי לאורך כל חיי". חבקין תרם את כל הונו לחיזוק התורה בעם ישראל הוא האמין שזה החיסון הטוב ביותר לעם שלא יתבולל.

יונה סלק - הדברת שיתוק ילדים ושפעת

כך המציא פרופסור יונה סלק חיסון נגד מחלת הפוליו - מחלת שיתוק ילדים שהביאה אסון על מיליוני ילדים בכל העולם. החיסון שלו הציל אותם, ומשתמשים בו כל שנה מיליארי אנשים בכל עולם. כשהציעו ליונה סלק לרשום פטנט על ההמצאה שלו ולגרור רווח משוער של 7 מיליארד דולר הוא אמר כי אין זכויות יוצרים על החיסון שלו כמו שאין זכויות יוצרים על אור השמש.

הדברת ארבעים מחלות

מוריס הילמן נחשב המדען שהציל חיים ממחלות יותר מכל מדען אחר בעולם. הוא פיתח במהלך חייו יותר מ-40 חיסונים למחלות שונות, רוב החיסונים המומלצים כיום בישראל פותחו על ידו, ובהם חצבת, חזרת, אדמת, אבעבועות רוח, דלקת ריאות וכו'.

שלושת האנשים האלה הם דוגמאות קטנות לברכה שעם ישראל מביא לעולם אבל אנשים בעולם לא מכירים בברכה הזו. שלושתם לא קיבלו הכרה בינלאומית על כך כנראה בגלל יהדותם. חשוב שאנחנו נזכור אותם ואת הברכה שהם הביאו לעולם. כך נזכור שאלפי השנים שעברו לא מקהים את חוזק ההבטחה של ה' לאברהם "ונברכו בך כל משפחות האדמה".

סיפורים על הרב זצ"ל

זהירות בכבוד התלמידים

היום אני נחשב יהודי אמיד. יש בידי רכוש רב, וכמו כל עשיר אני גם דעתן. כבר נאמר במשלי (יה מג): "תִּחְנֹנִים יְדַבֵּר רֵשׁ וְעֵשִׂיר יַעֲנֶה עֲזֹת". אבל כשהגעתי לארץ קרה לי מה שקורה להרבה עולים חדשים, איבדתי את כל מה שיש לי. כך מספרים חכמינו על רבי זירא שצם מאה תעניות כדי לשכוח את תורת חוץ לארץ (ב"מ פה ע"א). הכול בשביל להתחיל מחדש. כך, כעבור חצי שנה מיום עליית ארצה, הגעתי למצב שהייתי ישן ברחובות. יום אחד מישהו סידר לי מקום לינה בישיבת "מכון מאיר", ולאט-לאט זה הפך בעבורי ליותר ממקום לינה. כעבור זמן שמעתי על הרב זצ"ל, שאהב מאוד את הישיבה שלנו, והחלטתי לגשת אליו לשאול איך הוא מציע לי לשקם את חיי. באותה תקופה עלו בי מחשבות לחזור לחוץ לארץ, למקום שממנו באתי, לעבוד קצת, להתפרנס, ואז לחזור. אבל המחשבה על עזיבה הייתה לי לא פשוטה. הגעתי אפוא אל הרב ואמרתי לו: כבוד הרב, באמת שאני לא רוצה לעזוב את הארץ, אבל האם מותר לי לעזוב על מנת לעבוד ואז לחזור? הרב, שקלט מיד את המקום הרוחני שלי, הבין שאני צריך לקחת אחריות על עצמי ולהתעורר מחדש ואמר לי: מותר לך לעזוב את הארץ. הייתי המום. ידעתי שהרב אומר לאנשים לא לעזוב את הארץ, ולא הבנתי מדוע הוא עונה לי כך. ניסיתי את מזלי שנית ושאלתי: ומה אם אחליט לא לנסוע ולהישאר בארץ וללמוד תורה, האם זה גם טוב? הרב חיך ואמר לי שכן. עכשיו הייתי נבוך לגמרי. רציתי שהרב יגיד לי דברים ברורים, ושאלתי שאלה הכי פשוטה. הרב לא קיבל שום החלטה בשבילי, והוא ידע למה. הוא השיב לי: אתה תחליט.

יצאתי מהרב מבובל לחלוטין. הרב לא הוציא לי שום ערמונים מהאש. הוא השאיר לי את החלטה ואפילו לא כיוון אותי. מה אני עושה? האם אני מרים ידיים וחוזר לארצות-הברית? חוזר לארץ נישואי התערובת? האם אני נוסע לחיות חיי ריקנות בארץ הריקנות, או שאני הולך לחיים משמעותיים של לימוד התורה בארץ ישראל? לא עשו לי הנחות, הייתי צריך לקבל את החלטה בעצמי. ואחרי לבטים קשים החלטתי. אני קובע את חיי בארץ ישראל.

הגיע יום פורים, והישיבה כולה, ובראשה הרב ביגון, הגיעה לביתו של הרב. הרב ישב על כיסא ונראה ממש כמו מלך, והכיסא על ידו היה פנוי. אני עמדתי מאחור, והנה הרב הסתובב וסימן למישהו לגשת לשבת. לי היה ברור שהרב מתכוון לראש הישיבה, אבל איכשהו זה לא קרה ודחפו אותי לשבת ליד הרב. כאשר התיישבתי הרב סימן לי שבדיק לזה הוא התכוון, שאני אשב לידו. הייתי נבוך מאוד, הרגשתי שיש כאן סוג של "ונהפוך הוא" - כולם עומדים מסביבי, כולל ראש הישיבה, ואני יושב ליד כבוד הרב. מה קורה פה? האם הכבוד הגדול הוא בעקבות החלטה שלי? ואם החלטה שלי כל כך חשובה, אז למה הרב לא אמר לי במפורש להישאר בארץ? אבל כשישבתי לידו הבנתי שהרב רצה שאני אקבל את החלטה בעצמי, כי רק כך אני אקיים אותה, וקיבלתי כוח גדול. הבנתי שהוא נתן לי את הכבוד הזה כי בחרתי להישאר בארץ ולא לעזוב. מאז אני כאן ב"ה, ושמו על החלטה הזאת שהגעתי אליה בזכות הכוח שהרב נתן לי.

תשובה כהלכה

חצויה של הארץ השלמה. אם יש לפני פרי של שבעת המינים של חוץ לארץ ופרי לא של שבעת המינים של הארץ, מה קודם? וכן חצוי של הארץ ושלם של חוץ לארץ, מה קודם? שבעת המינים קודם. חצוי של הארץ קודם.

610 קסמי הארץ. האם אילת נחשבת לחוץ לארץ? לא.

קוממיות עכשו. האם צריך לומר בברכת המזון "הרחמן הוא יולידנו קוממיות לארצנו" או "בארצנו"? כתוב בספר "ארץ חיים" (של ר' חיים סתהון א"ח סימן סא): "כתב הגאון מהר"ם בן חביב בתשו' כת' שבארץ ישראל נהוגים לומר בברכת אהבת עולם ויולידנו מרהר קוממיות בארצנו בבי' ומנהג נכון הוא כי הנסח לארצנו בלמ"ד אין לומר אלא בחוץ לארץ."